

DOI 10.31909/26168820.2018-(38)-5

УДК 811.161.2'282.2(470.57)

**ПЕРЕСЕЛЕНСЬКА ГОВІРКА С. ЗОЛОТОНОШКА
В ПОЛІДІАЛЕКТНОМУ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
(фонетичні особливості)**

М. Ткачук

*кандидат філологічних наук, науковий співробітник,
Інститут української мови НАН України*

Статтю присвячено аналізу мовлення носіїв української переселенської говірки с. Золотоношка Стерлітамакського району Республіки Башкортостан РФ. Схарактеризовано діалектну основу говірки й докладно проаналізовано її фонетичні особливості (вокалізму й консонантизму) з увагою до материнських говірок. Виявлено динаміку й асимілятивні процеси в говірці та обґрунтовано їх причини.

Ключові слова: українські переселенські говірки, фонетичні риси говірки, динаміка говірки.

Вивчення українських говірок поза межами України – актуальна проблема сучасної діалектології, що сьогодні постала особливо гостро у зв'язку з відомими геополітичними обставинами. Найбільше етнічних українців є т. зв. «східною діаспорою», яка проживає на території країн СНД, зокрема на теренах РФ.

Мовознавчі дослідження таких говірок та їхнього ономастикону представлені як давнішими працями (Т.В. Назарової, З.С. Сікорської, Г.Т. Солонської, В.Ю. Чубенко та ін.), так і новішими розвідками українських та зарубіжних лінгвістів (А.А. Сагаровського, М.Т. Авдєєвої, Ю.В. Черенкової, В.І. Супрун, Н.Г. Архіпової, Л.І. Ларіної та ін.). Відомі дослідження переселенських говірок Воронежчини, Кубані, Сибіру, Далекого Сходу та Приморського краю. Натомість обмеженими щодо повноти мовознавчої інформації зокрема та досліджень у цілому є лінгвістичні описи українських говірок Передуралля.

На теренах Башкирії українські говірки функціонують приблизно з кінця ХІХ ст., коли почалися масові міграції населення до Передуралля, Сибіру та Далекого Сходу [1, с. 80–82; також див.: 2]. Українська мова в Башкортостані не має статусу офіційної; див. також: [1, с. 82–83]; її соціальна база здебільшого обмежена селянами (переселенцями з України), рідше – містянами. Водночас зауважимо, що ступінь володіння нею залежить від вікової характеристики мовців. За дослідженням В. С. Ілліна, станом на 40-ві роки ХХ ст. літні люди (60–75 років) та діти (8–9 років) були найактивнішими носіями українських говірок, хоча їхнє мовлення також зазнало впливу російської мови [3, с. 406]. Сьогодні українською володіють і спілкуються в побуті старше і середнє покоління, а діти – здебільшого лише російською, навіть з українськомовними родичами, хоча українську розуміють.

Закономірним є процес зменшення українського населення на неетнічних землях [4], адже воно відірване від материнського континууму й тісно контактує з іншими народами, слов'янськими і неслов'янськими, – у культурному, побутовому, мовному аспектах. Тривала поліетнічна взаємодія неминує спричиняє трансформації в традиційній культурі та мові українців за кордоном, що визначає актуальність дослідження міжмовної інтерференції в українських говірках Башкортостану. Серед нечисленних мовознавчих студій з цієї тематики – праці П.С. Лисенка та В.С. Ілліна, що є матеріалами за результатами експедицій Академії наук УРСР в українські поселення Башкирії в роки Другої світової війни [5]. Сучасні дослідження словесності українських говірок Башкортостану здебільшого активізувалися в галузі фольклористики, етнографії та історії; рідше – це соціолінгвістичні розвідки, присвячені загальним питанням функціонування

української мови та мовної освіти на території Башкортостану (див., наприклад, праці В.Я. Бабенка, Д.А. Чернієнка, Ю.В. Сіренко).

Джерелом пропонованого дослідження став матеріал, записаний у с. Золотоношка Стерлітамацького району Башкирії в 2012 р. (понад 30 годин звучання) від представників різних вікових та соціальних груп населення¹. Мета дослідження – схарактеризувати діалектну основу переселенської говірки, що функціонує в полімовних та полікультурних умовах, визначити її фонетичні особливості та з'ясувати напрямки динаміки.

Нагадаємо, що для опису переселенської говірки визначальним є зіставлення із вихідною, материнською основою, а також з'ясування іншодіалектних й іншомовних впливів на різних рівнях мовної системи та ступінь трансформації говірки, адже, як зазначає Л.І. Баранникова, «сучасний стан материнських говорів може не відображати їхнього стану в момент, коли відбулося переселення» [6, с. 27].

У с. Золотоношка проживають здебільшого нащадки вихідців із колишньої Полтавської губернії, зокрема Золотоніського та Костянтиноградського повітів: за сучасним адміністративно-територіальним поділом це Драбівський та Золотоніський р-ни Черкаської обл. та Красноградський р-н Харківської обл.² Іншими словами, основний масив населення Золотоношки формують носії південно-східного наріччя української мови, а саме – середньонаддніпрянських говірок, що є говірками давньої формації [АУМ І, к. IX]. Часто встановити точно материнську говірку не вдається й інформація зводиться лише до загальної вказівки на регіон: *от с'в'окор о'це / св'ек'руха мо'йа / ѱ'вос'ім год йі'йі с'у'ди привез'ли / іс Пол'тави // і о'тож наз'вали Пол'таўка // о'це о'там Золото'ноша / то кат' із Золото'нож'ки де то // а о'це 'Д'ейейс'ка / йа не з'найу* // ³. Однак подекуди діалектоносії все ж таки точно визначають населений пункт, звідки відбулося переселення, що уможливорює глибші дослідження на різних часових зрізах. Зокрема, під час інтерв'ювання інформанти неодноразово називали материнську говірку своїх батьків – Жорнокльови, Безбородьки, Нехайки, Безпальче, Гельмязів (Черкаська обл.); Вознесенське (Харківська обл.) тощо.

Наразі джерелом для зіставлення слугують наявні друковані праці, зокрема [АУМ І, III; 0; ГЧ]. До мережі АУМ із відзначених населених пунктів включено лише с. Золотоношка Драбівського р-ну; однак у зіставленні беремо до уваги також сусідні говірки цього мікроареалу, що можуть бути репрезентативними, зокрема н. пп. Свічківка, Білоусівка Драбівського р-ну, Богдани Золотоніського р-ну; Вільховий Ріг Красноградського р-ну та деякі ін. Серед обстежених говірок, тексти з яких вміщено у виданні «Говірки Черкащини» (2013), є діалектні системи, що сформували діалектну основу переселенської говірки с. Золотоношка (далі – ГЗ), однак таких текстів обмаль. Перспективним залишається розширення зіставної бази шляхом записування мовлення носіїв середньонаддніпрянського говору (конкретніше – північних та центральних лівобережних говірок) для порівняння структури переселенської говірки із вихідною, материнською говіркою на сучасному етапі, що уможливить виявити як сталі риси, які не піддалися асиміляції в полімовному та полікультурному середовищі, так і, можливо, давні риси (на різних мовних рівнях), законсервовані в переселенських говірках як відносно закритих системах, що вони не контактують з іншими українськими говірками.

Ще одна особливість мовлення носіїв переселенських говірок у Башкирії – те, що старше і середнє покоління діалектоносіїв не вивчали української мови в школі, доступ до літератури і засобів масової інформації українською обмежений, а то й зовсім відсутній, а отже, можна говорити про мінімальний вплив на їхнє мовлення літературної української мови та збереження діалектних рис. Асиміляційні процеси могли відбуватися лише під

¹ Під час експедиції в українські говірки Башкирії разом із к. ф. н. Г.С. Кобириною.

² Точно не визначено вихідну говірку для «дєєвських», тобто мешканців колишньої Малої Дєєвки, що наразі є частиною села, однак їхнє мовлення майже не відрізняється від інших мешканців Золотоношки (лише окремі риси, які не впливають на загальну картину).

³ Інформант – Хижниченко Марія, 1934 р. н.

впливом мови російської, частково і дуже обмежено – мов неслов'янських (як правило, лише окремі елементи, здебільшого лексичні, на позначення окремих запозичених реалій). Структурну близькість українських говірок Башкирії та російського мовного ідіому як слов'янських за своєю генезою можна вважати передумовою різних інтерферентних процесів – на всіх мовних рівнях.

Аналіз фонетичних особливостей ГЗ засвідчує, що в мовленні її носіїв збережено більшість рис середньонаддніпрянських говірок. Зупинімося на основних.

Для системи вокалізму характерна 6-фонемна структура; однак чітко визначити структурний тип ненаголошеного вокалізму, як це наводить у своєму дослідженні Г.І. Мартинова для середньонаддніпрянських говірок [7, с. 15-21], не видається можливим, адже мовленню носіїв ГЗ притаманна варіантність.

Для системи голосних фонем властивий перехід (повний чи частковий) ненаголошеного [e] > [и]; *ми*'н'і, *ни*'маіе, *свик'*руха, *с_сист'*роіу, 'вибири^еиш, *зи*'р'но, їди му'ку *зани*'си, до_жин'і'ха, і *ти*'л'ат 'порали. Те саме превалює у формах дієслів із заперечною часткою *не* в мовленні більшості опитаних мешканців села: *ни*_мо'гу; *ни*_з'найу; *йа* *ни*_пон'і'мала; *ни*_но'сила о'ч'інок; *йже* *ни*_с'тала 'йїздит' н'і'куди *ни*_хо'дит'; *ни*_х'ватит' і 'хати; пор.: [АУМ I, к. 40–44, 224; 7, 48, к. 7]. Рідше під впливом російської мови фіксуємо інші фонетичні варіанти: а_йак *н'е*_дос'таниш. Також засвідчені форми, де [e] > [і]: *м'і*'н'і, *м'і*'н'е, *с'ім'і*'на; зауважимо, що аналогічне звуження на периферії середньонаддніпрянських говірок зафіксувала й Г.І. Мартинова, пор.: [7, 35, к. 5]. Загалом для говірок материнського мікроареалу характерна значно більша функціональність фонем /и/ порівняно з /е/ та /і/ [5, с. 602], пор., наприклад: а *ни*'чем хл'іб / на / 'раніше" *ти*'пер жи на сковоро'д'і / а 'раніше" *пик*'л'и [7, с. 79]. У ГЗ спостерігається та сама фонетична особливість, хоча підкреслимо, що для мовлення носіїв переселенської ГЗ властива варіантність – у таких самих ненаголошених позиціях може зберігатися [e]: *Майст'*ренко *наш* 'тоже *неп'*лохий *пр'етсе'*дател'; 'баба на_пе'ч'і 'сушит'; *й_матер'*і була *сем'*йа здо'рова; н'і'кого *не'*маіе у_нас.

Спостережено перехід ненаголошеного (іноді й під наголосом) [і] > [e], [и], часто – у префіксах, прийменниках: *сем'*йа; по'в'ісили ко'лиску *пед_ред'*ванкойу; 'бабка *пед'*кармл'увала; ну 'бап'ка була *пре_памйат'*і; із_мо'чали в'і'р'овоч'ка та'ка / і о'це с'у'ди вс'тавит' / *пид'*йажец'а і_їде; *йа'*кис'; 'або 'роде да дес' 'в'ік'ене / *п'ет'*к'іне ко'му.

Перехід [а] > [e], [і] засвідчено лише в окремих словоформах: ну о'це їдем у'веч'ір'і ди'виц'а на н'і'в'есту і'л'і на_жин'і'ха / о'це *й_нас* *нази'*вали *гл'і'*д'ешк'і; *пл'і'*сат' (остання форма – адаптація запозиченої з російської мови лексики); так само несистемно це явище відзначено в материнському ареалі [8, с. 602].

«Акання» у ГЗ спорадичне, несистемне. У ненаголошеній позиції здебільшого збережена опозиція /а/ : /о/, як і в материнських говірках [АУМ I, к. 71]: *Ш'ас* *йа* вам ска'жу / а_йа'киї *й_нас*?.. / *полот'*н'ан'і ру'башки / *сороч'*ки // *ше_ї* с_п'іт:оч'койу / *ота'*киї ру'бец' *полот'*н'аніи *о'*тутеч'ка //; *во'*на все в'ремйа *рос'*казувала; а *спе'*ред'і ко'н'ака од'на і_си'дит' ма'лаї на ко'н'ак'е. Іноді відзначено варіантні рефлексії ненаголошеного [о], зокрема в позиції перед наголошеним [а]: а *розга'*вар'іват' н'е // ну *йаг'*би во'ни тут 'б'іл'ше жи'ли так 'може_б і *разго'*вар'івали, пор.: [АУМ I, к. 72-73]. У мовленні окремих діалектоносіїв відзначено більший ступінь «акання»: субституція /о/ → /а/, вочевидь, зумовлена впливом орфоепічної норми російської мови; як приклад наведемо уривок із розповіді директора школи (діалектоносій середнього віку із вищою освітою): *Ста'*лова *сва'*йа / *про'*дукти сам *пастав'*лаеш // 'сад'ік / 'тоже // так_шо ми *й_фонд* 'м'іра ра'ботайем в_с'ел'ско^ай 'м'естност'і // так *што* все / все *шо* *йес'*т' / все на ме'н'і // так / ра'ботайу *вос''*мий *гот* // *шо* *полу'*ч'айец'а // ну / *ат'*л'іч'ник

*абраза' ван' і́а Р'іс' публ' ік' і Башкартас' тан // у_нас 'дуже ба'гато бу'ло гос'тей
 ў_школ' і за ц' і пас' л' едн' і п' ат' 'рок' іў // бу'ли пас' ли // три пас' ла бу'ли //.*

У новоутворених закритих складах /о/ здебільшого реалізується як [і], лише в деяких випадках відзначено [о]: у_вої'ну, пош'ли, д'рож'і, 'воз'єм; зокрема у префіксах: дос'тан', н'е_дос'таниш. Варіантна рефлексія /о/ відзначена і в материнському ареалі північних середньонадніпрянських говірок [АУМ I, к. 64-66; 8, с. 602].

Системі консонантизму притаманні такі риси.

Відзначено збереження артикуляції нескладотворчих голосних [ў], [і]: *ўка'таў, ўот, буў, ко'роўйач'і, вої'ни, тої, 'виїде*. В одному випадку в потоці мовлення після голосного відзначено перехід [у] > [ў] у слові *ўдиў'л'айуц'а* 'дивуватися' (від рос. *удивляются*) – унаслідок адаптації російської форми до української фонетичної системи: *у'с'і ўдиў'л'айуц'а шо дв'і с'вахи у_хат'і жи'вут'.*

У ГЗ зафіксоване збереження поширеного в середньонадніпрянських говорах альвеолярного [л] перед голосними *и, е, о, у, а* та перед приголосними: *о'собено ў_нашом кол'хоз'е та'кого страш'ного 'голода ни'е_бу'ло шоп*. Відзначимо, що ця риса непослідовна навіть у мовленні одного інформанта; крім того, ступінь вияву альвеолярності може бути різний: *'каут' там на_Ук'раїн'і 'дуже 'голот' буў // у вої'ну ска'зат' по_п'раўд'е йак 'л'уди / от у_нас 'пухлі 'л'уди; жи'ли нип'лохо / ў_нас хах'ли ни_лодар'і //*. Натомість у материнських середньонадніпрянських говірках Г.І. Мартинова фіксувала чітке збереження опозиції /л/ : /л'/ [7, с. 170-180, к. 25].

Дзвінкі приголосні в кінці складу чи слова оглушуються: *хл'ін; 'бан'ки; 'зафтра; ат'пус'кали; гот; і'ш'е_ш; а в позиціях перед дзвінками спорадично зафіксовано одзвінчення глухих: ну йат'би; шо_ж ти о'це з'д'елай' //*.

Шиплячі вимовляються по-різному, здебільшого це залежить від особливостей індивідуальної артикуляції. У ГЗ засвідчено як пом'якшену вимову [ч]: *'кач'ка, 'вич'ешеш, мо'ч'іли, бат'рач'іла; зокрема перед [а]: д'ів'ч'ата, о'то_так нас і_л'іч'ат'; кре'ч'аў на_вс'у 'душу; ч'а'пан хтос' та'киї йії даў / тої д'л'ін:иї; напівпом'якшену (спорадично): ни'маїе ў_нас те'пер д'і'вич'іч'ір'іў; ц'і праўну'ч'атка так і'ш'е жал'н'іш'і; зокрема перед [а]: по'корме щоб не_п'лакало не_кре'ч'ало; с'іраў'но д'іў'ч'ата не_на'д'інут' йії йії; пор.: [АУМ I, к. 122-123]; так і тверду: із_мо'чалі в'і'р'овоч'ка та'ка; н'і'в'еста то'д'і ве'де д'іў'чат сво'їх до_жин'і'ха; 'т'іки вої'на нача'лас'. Зауважимо, що в засвоєній із російської і частовживаній лексемі *ш'ас* переважає пом'якшена вимова шиплячого.*

Приголосні [д], [т], [з], [с], [л], [н] перед [і] мають пом'якшену вимову: *в'с'іми 'т'іми 'д'іт'ми; там і 'д'іжски_ш'сто'йат'; і пош'ла ўни с_т'ім'і 'д'ітками; с'т'іки скоте'н'аки бу'ло; політ'н'ан'і ру'башки; і о'це ма'н'ішка 'вишита; 'л'ітом таран'тас*. Губні, задньоязикові та [р] у цій позиції також вимовляються пом'якшено: *д'іў'чата сп'і'вайут'; 'дуж'е об'і'жалис'; ок'р'іп ки'пит'; 'в'ікна; ос'тав'ілі; мужи'к'іў; лише подекуди засвідчено напівпом'якшену вимову: во'на пр'і'ш'ла; 'д'іти дво'ри п'ідм'і'тайут'; а в'ін п'і'т'ходить'; щоб м'іж з_л'уди не_ви'ходить'. Натомість Г.І. Мартинова фіксує в цій зоні нейтралізацію опозиції твердість : м'якість передньоязикових приголосних перед [і] різного походження [7, с. 139-146, к. 22]; варіантність вияву м'якості передньоязикових перед [і] < [*о] відзначено у середньонадніпрянських говірках на північному сході [АУМ III, к. 10].*

Рефлексацію сполучення губного + /j/ як губного з епентетичним приголосним зафіксовано паралельно з варіантами з пом'якшеним губним та зі збереженням /j/: *а нас сем'н'а*; *у нас дві сим'н'і в'дом'і ж'и'ло*; *пре'намйат'і*; *м'асо*. Засвідчено, що в окремих позиціях у результаті субституції української форми російською засвідчено форму із пом'якшенням губного та переходом [а] > [і]: *'дочкин син 'уч'іц'а ў'город'і 'тоже на 'кам'ін'ш'іка*.

У мовленні носіїв ГЗ у деяких формах зафіксовано відсутність другої палаталізації в М. в. іменників І відм. жін. р., вочевидь, під впливом російської мови: *на Моло'д'ейейк'е*; *на каро^а'с'інк'е*; *ў'ко'лиск'і*; *на рид'ванк'і*; *на 'Дал'н'ом Вос'ток'е*; *у'йа'к'ім 'рок'і при'йхали с'у'ди 'ваш'і ро'дител' шу'кат' 'земл'у?*

Серед характерних рис консонантизму – також збереження пом'якшеного [ц] у формах дієслів: *с'полниц'а*, *'зи'дуц'а*, див.: [АУМ I, к. 266]; непослідовне вживання м'якого [р'] у кінці слів: *оч'кур'*, *'д'ів'ер'*, *С'і'б'ір'*, що характерно і для материнського ареалу [АУМ I, к. 130]; непослідовно [ф] > [х], [хв]: *хронт*, *хва'м'і"л'йа*, *кох'ти*, пор. [АУМ I, к. 98].

Для мовлення носіїв говірки притаманна повна або часткова редукція звуків та складів у потоці мовлення. Так, поширеним є як стягнення (дієреза) всередині слова: *с'к'іки*, *'т'іки*, *кат'* ('кажуть'), так і випадіння приголосних звуків в інтервокальній позиції: *на'ерно дв'і*; *ш'ас ни'має ц'о'о*; *'каут' там на'Ук'раїн'і 'дуже 'голот' бу'ї*; *о'дин метр деа'носто 'вос'ем'*; *хара'шо'ж замо'тали йо'о*; афєреза початкових звуків незалежно від вимови попереднього в потоці мовлення слова: // *'найете / ў'мене д'і'теї п'йатеро було* (позиція початку фрази після тривалої паузи); *дв'і 'син'і ч'і три* ('дві осені чи три'); втрата чи ослаблення вимови кінцевих літер чи складів у слові: *ўс'а де'реўн'а соб'і'райе^а*; *а мо бо'л'йе*. Частою є редукція прийменників у прийменниково-відмінкових формах: *но йа пр'ійш'ла до 'коло по'рога с'тала / нас 'хатка ниве'ліка*; *а то ў'нас о'дин рас' пр'ій'ж'али з'вашого 'К'йєва*. При цьому випадіння звука чи складу здебільшого не залежить від темпу мовлення.

Отже, аналіз записів і, відповідно, транскрибованих текстів із говірки с. Золотоношка дозволяє зробити такі висновки. Найбільш суттєва взаємодія відбувається із мовою російською (з огляду на близькість фонетичних систем слов'янських мов та, звісно, позалінгвальні фактори, яких ми в цьому дослідженні не торкалися). Водночас цілковитої асиміляції з російською в мовленні старшого й середнього покоління не відбулося, цей процес характерний для молодших вікових груп.

У своїй основі мовлення інформантів старшого покоління зберігає основні риси вихідних, материнських говірок, хоча, безперечно, засвідчено динаміку на різних мовних рівнях, зокрема й на фонетичному. Вияв фонетичних рис може бути варіантним – навіть на рівні одного ідіолекту, що зумовлено, з одного боку, впливом полідіалектного середовища з другого – полідіалектністю материнської основи самої переселенської говірки (або, за Т.В. Назаровою, різносистемністю [8, с. 48]). Однак у випадку переселенської говірки с. Золотоношка «полідіалектність» можна розглядати лише на рівні окремої говірки як територіально-діалектного утворення, оскільки пращури сучасних носіїв говірки – вихідці з одного середньонадніпрянського ареалу, однак із різних говірок, для яких подекуди притаманні різні структурні риси.

1. Кобирина Г.С., Ткачук М.М. У мовному діалозі Агідель і Дніпра / Г.С. Кобирина, М.М. Ткачук // Jahrbuch der IV. Internationalen virtuellen Konferenz der Ukrainistik. «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht». – München – Berlin, 2014. – P. 79-90.

2. Молощенков А.Н. Миграция украинского населения на Южный Урал в первой четверти XX века / А.Н. Молощенков // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 23 (161). – История. Вып. 33. – С. 26-32.
3. Іллін В.С. Мова сіл Рублівка, Софіївка і Ляшківка Давлеканівського району Башкирської АРСР / В.С. Іллін // Українці Башкирії : у 2 т. – Т. 1 : Дослідження і документи. ІМФЕ НАН України. Київ – Уфа, 2011. – С. 405-412.
4. Українці. Східна діаспора : атлас. – К. : Мапа ЛТД, 1992. – 24 с.
5. Гриценко П.Ю. Уфимський період в історії інститутів гуманітарного профілю НАН України / П.Ю. Гриценко // Вісник НАН України. – 2011. – № 12. – С. 87–93.
6. Баранникова Л.И. Говоры территорий позднего заселения и проблема их классификации / Л.И. Баранникова // Вопросы языкознания. – 1975. – № 2. – С. 22–31.
7. Мартинова Г.І. Середньонаддніпрянський діалект. Фонологія і фонетика / Г.І. Мартинова. – Черкаси : Тясмин, 2003. – 368 с.
8. Назарова Т.В. Українські говірки на Далекому Сході / Т.В. Назарова // Мовознавство. – 1967. – № 2. – С. 43-52.
9. Гриценко П.Ю. Середньонаддніпрянський говір / П.Ю. Гриценко // Українська мова. Енциклопедія. Вид. 3. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2007. – С. 601–603.
10. Чернієнко Д.А. Мовні процеси в середовищі українського населення Передуралля / Д.А. Чернієнко // Українська мова у світі. – Львів, 2012. – С. 287-296.

Список джерел:

- АУМ Атлас української мови : [в 3-х т.]. – Т. 1: Полісся, Наддніпрянщина і суміжні землі. – К. : Наук. думка, 1984; Т. 3: Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я та суміжні землі. – К. : Наук. думка, 2001.
- ГЧ Говірки Черкащини. Збірник діалектних текстів / Відп. ред. Г.І. Мартинова. – Черкаси : ФОП Чабаненко Ю.А., 2013.

Tkachuk M. The Ukrainian resettled dialect of Zolotonoshka village in the multidialectal and multicultural Environment (Phonetic Features)

The study of the Ukrainian dialects outside Ukraine is a topical issue of modern dialectology that today has become a hot button because of known geopolitical circumstances. The Ukrainian dialects on the territory of Bashkortostan have been functioning since about the end of the nineteenth century when mass migrations of population to the Peredurallia, Siberia and the Far East began but they have not been fully studied linguistically. The source of this study is recorded in 2012 dialect speakers' speech of the Ukrainian resettled dialect of Zolotonoshka village, Sterlitamak region, Bashkir Republic, Russian Federation, where Ukrainians live in a compact place.

The purpose of our research is to characterize the dialectal basis of the resettled dialect, to determine its phonetic peculiarities in multidialectal and multicultural environment and to identify the directions of dialect dynamics.

The majority of Zolotonoshka population consists of the South-Eastern Ukrainian dialects speakers, namely the Middle Dnipro dialects, which are the ancient formation dialects. The comparison with the initial, maternal basis is decisive for the description of the resettled dialect. Therefore, the available materials about the Middle Dnipro dialects, primarily the corpora of dialectal

texts and the «Atlas of the Ukrainian Language» have been used for the comparative analysis.

The older and middle generations of dialect speakers in Bashkortostan did not study the Ukrainian language at school, their access to the Ukrainian literature and mass media is limited or even completely absent and therefore, we can both say that the literary Ukrainian language has the minimal impact on their speech and reveal the preservation of dialectal features. This peculiarity affects the individual style of dialect speakers of the resettled dialects in Bashkortostan.

The article analyses both the features of vowel system and consonant phenomena (such as full or partial shift of unaccented [e] > [u] and higher utility of phoneme /u/; the shift of the unaccented (but sometimes accented as well) [i] > [e], [u]; occasional substitution /o/ → /a/; the preservation of articulation of non-syllabic vowels [ɤ̞], [ɨ̞] and also alveolar [ɻ] in different positions; the consonant devocalization at the end of syllable or word; primary palatalized pronunciation of hushing sounds, and others).

The speech of older dialectal speakers mainly preserves original linguistic features of maternal dialects, but surely, the dynamics of different language levels (with special attention to phonetics) are also revealed. The manifestation of phonetic features can be variational, even on the level of one dialect speaker's speech. The causes of such peculiarity are the influence of multidialectal environment and various system contacts.

Key words: *Ukrainian resettled dialects, phonetic features of dialect, dynamics of dialect.*